

Gyakran Ismételt Kérdések az európai KID dokumentum kapcsán

A jövőben újabb betűszóval kell megismerkedni a hazai fogyasztóknak, amikor befektetési terméket kívánnak vásárolni. Az európai pénzügyi szolgáltatók főszabályként 2018 januárjától alkalmazzák az egységes szerkezetű **Kiemelt Információkat tartalmazó Dokumentumot**, a KID-et az ún. becsomagolt lakossági befektetési termékekre. A Magyar Biztosítók Szövetségének tagbiztosítói ezzel az útmutatóval is szeretnék segíteni az ügyfeleket a KID értelmezésében.

ÁLTALÁNOS TUDNIVALÓK

Milyen termékek esetében keressük a KID-et?

A KID dokumentum alkalmazását egy európai uniós szabályozás teszi kötelezővé minden olyan lakossági befektetési termék esetében, ahol a fogyasztó nem közvetlenül vásárolja meg a befektetési eszközt, hanem azt a pénzügyi szolgáltató becsomagolja egy termékbe. Ezekben az esetekben a termék befektetési hozama jellemző módon a mögöttes, becsomagolt befektetési eszközöktől függ, ezért különösen fontos, hogy a fogyasztó megértse a mögöttes eszközben foglalt kockázatokat és költségeket. Tipikusan ilyen becsomagolt termékek a biztosítási unit linked termékek (befektetési egységekhez kötött életbiztosítások) és a befektetési jegyek.

Az európai jogszabály ebbe a kategóriába sorolja a klasszikus életbiztosítási termékeket is, ahol a biztosító a szerződéskötéskor meghatározza a lejáratkor garantált kifizetést, ami az elért többlethozamból származó jóváírással még növekedhet a lejáratkor.

Milyen célt szolgál a KID?

A KID azzal a céllal készül, hogy egyszerű és áttekinthető tájékoztatást nyújtson a becsomagolt lakossági befektetési termékekről. A KID-et az értékesítési szakaszban, a szerződéskötés előtt kell átadni, és a dokumentum a fogyasztó döntéshozatalát segíti azzal, hogy rövid és áttekinthető módon mutatja be a termék legfontosabb tulajdonságait.

A KID tehát használható az adott termékkel kapcsolatos tájékozódáshoz, de az egységes szerkezet módot nyújt arra is, hogy a különböző befektetési termékeket összehasonlítsuk.

Az ügyfélnek az adott termék kockázatait, hozamkilátásait és költségeit egyszerre kell mérlegelnie, mielőtt meghozza befektetési döntését. A KID ebben azzal segít, hogy ezeket a sokszor bonyolult összefüggéseket egyszerűbb nyelvre fordítja le.

A KID lehetővé teszi az egyes termékekről való tájékozódást, de módot ad a különböző termékek összehasonlítására is.

Mi biztosítja az összehasonlíthatóságot?

Az összehasonlíthatóságot a KID egységesen alkalmazandó szerkezete biztosítja, hogy minden terméknel ugyanolyan struktúrában mutatják be a szolgáltatók a kockázatot, a teljesítmény-forgatókönyveket és a költségeket.

Szintén az összehasonlíthatóságot célozza, hogy minden terméknél ugyanakkora befektetési összeget vesznek figyelembe: egyszeri díjas szerződések esetében ez 3.000.000 Ft, rendszeres díjas szerződések esetében pedig évi 300.000 Ft. Ott ahol euróban denominált a szerződés, a biztosító 10.000 €, illetve 1.000 € összeget alkalmaz.

A MABISZ tagbiztosítók azzal is segíteni szeretnék a termékek összehasonlítását, hogy az ajánlott tartási időt is egységesen mutatják be. Rendszeres díjas szerződések esetében ez 20 év, egyszeri díjas szerződésekénél pedig 10 év, ami már ismerős lehet a TKM rendszerből. A biztosítók ezzel a figyelmet is fel szeretnék hívni arra, hogy a biztosítások jellemzően hosszú távú szerződések, az ügyfél tehát akkor járhat a legjobban, ha azt a lejáratí idő végéig megtartja.

A KID összehasonlíthatóságát biztosítja az egységesen alkalmazott javasolt tartási idő.

Mi a KID és az egyedi szerződés kapcsolata?

A KID egy szerződéskötés előtti tájékoztató dokumentum és nem a konkrét szerződést mutatja be. Éppen a bemutatás minta-jellege teszi lehetővé a különböző termékek összehasonlítását. Ugyanakkor a konkrét szerződés több vonatkozásban is eltérhet ettől a mintától. Ilyen lehet többek között az ügyfél által választott befizetési összeg (biztosítási díj), a biztosítási tartalom és a futamidő.

A KID szerződéskötés előtti tájékoztatás, nem a konkrét szerződés adatait tartalmazza, segít ugyanakkor a befektetési döntés meghozatalában.

Minden becsomagolt befektetési terméket össze tudok hasonlítani a KID dokumentummal?

Egyelőre nem lehet minden ilyen terméket összehasonlítani a KID dokumentummal, mivel a befektetési alapkezelő szektor 2020-ig még a korábban rendszeresített KIID dokumentumot (Kiemelt Befektetői Információk) alkalmazza. A fogyasztók az alapkezelők termékeivel leggyakrabban a befektetési jegyeknél találkoznak.

Első ránézésre nem tűnik jelentősnek a KID és a KIID különbsége, az elnevezésben is csak egy betű az eltérés. Alaposabban megnézve azonban látszik, hogy a KIID a befektetési eszköz múltbeli teljesítményét mutatja be, míg a KID a jövőbeli feltételezett teljesítmény-forgatókönyveket. A költségek bemutatása is részletesebb a KID esetében, és a költségmutató tartalma sem pontosan ugyanaz a két dokumentumban. A KID-et eredetileg az alapkezelők KIID-je inspirálta, ugyanakkor azt meghaladva, a KID tartalma bővebb és részletesebb lett, mint a mintául szolgáló dokumentumé.

Ahogy korábban jeleztük, a KID egységes alkalmazására valamennyi szektor vonatkozásában 2020-tól kerül sor.

A KID és a KIID dokumentum nem hasonlítható össze egyben. A pénzügyi szolgáltatók 2020-tól alkalmazzák egységesen a KID-et.

Mit jelent a termék összetettségére történő figyelmeztetés?

Bizonyos termékek esetében találkozni lehet azzal a figyelmeztetéssel, hogy a termék összetett, és annak megértése nehéz lehet. Az európai jogszabály szerint a figyelmeztetés alkalmazásakor azt kell

mérlegelnie a szolgáltatónak, hogy a termék lejáratakor kifizetendő összeg előre ismert-e, illetve az hogyan viszonyul a tartam során befizetett pénzekhez. Szempont továbbá, hogy a termék költségprofilját egyoldalúan módosíthatja-e a szolgáltató, illetve, van-e olyan szerződési feltétel, ami nehezzé teszi a termék sajátosságainak megértését.

Fontos ugyanakkor, hogy különbséget tegyünk azon esetek között, amikor bonyolult a termék, és amikor a termék mögött egy bonyolult befektetési konstrukció áll. A klasszikus életbiztosítások esetében például az ügyfél előre tudja, hogy biztosítói garanciával mennyi kifizetésre számíthat a lejáratkor és nem kell azzal foglalkoznia, hogy a biztosító ezt a kifizetést milyen befektetési technikákkal oldja meg.

Vannak ugyanakkor olyan termékek, ahol szükség van bizonyos szintű befektetési ismeretre az ügyfél részéről is, mert a termék hozamkilitásai olyan mögöttes eszközöktől függenek, melyek piaci értéke erősen ingadozó vagy más további befektetési eszközökhöz kötött. Ilyen termékeket csak akkor célszerű választani a fogyasztónak, ha érti az ezekben foglalt kockázatot. A következőként bemutatott kockázati mutató ezen termékek azonosításában segíthet.

KOCKÁZATI MUTATÓ

Miben segíti a döntést a kockázati mutató?

A kockázati mutató két olyan összetett tényezőt gyúr össze egyetlen, könnyen értelmezhető számba, ami befolyásolja, hogy az adott termék milyen pénzügyi kockázatot hordoz az ügyfél számára. Az egyik elem a mögöttes befektetési eszköz piaci kockázata, vagyis az, hogy az adott befektetési eszköz piaci árfolyama folyamatosan változhat. Vannak olyan pénzügyi eszközök, ahol a lehetséges változás nagyobb mértékű, kevésbé kiszámítható, ezek tekinthetők a kockázatosabb befektetési eszközöknek. A másik figyelembe vett tényező a befektetési eszközt kibocsátó intézmény hitelkockázata, ha a nála lévő ügyfélpénzeket nem tudná kifizetni az ügyfeleknek. A biztosítók hitelkockázati besorolásánál az európai szabályozás figyelembe veszi, hogy a biztosítók működését és tőkekövetelményeit szabályozó Szolvencia II rendszer más pénzügyi szolgáltatókhoz képest is megerősítettebb módon garantálja az ügyfélpénzek biztonságát.

A fent leírt bonyolult összefüggések tehát egyetlen mutatóban olvadnak össze, és a fogyasztó egy 7 fokozatú kockázati skálán látja elhelyezve a terméket. Az 1-es kategória a legalacsonyabb, a 7-es pedig a legmagasabb kockázati besorolást jelenti. A számok értékelésénél célszerű figyelni arra, hogy többnyire a magasabb kockázatú termékek hozamkilitása is magasabb és fordítva. A biztonság jellemző módon alacsonyabb hozamkilitással társul.

Mit nem mutat a kockázati mutató?

A kockázati mutatót azzal a feltételezéssel állapítják meg, hogy a szerződő a terméket az ajánlott tartási idő végéig megtartja. Szükségszerűen nem tudja a mutató figyelembe venni azt, ha a terméket futamidő közben visszavásárolják. Az ajánlott futamidő megtartása minden esetben jelentőséggel bír, de az különösen fontos lehet a kockázatosabb befektetési eszközök esetében, ahol a hozamelvárások csak a megfelelő időtávon tudnak realizálódni.

A KID kockázati mutató nem veszi figyelembe, ha a terméket a futamidő közben visszavásárolják.

Mit jelent a likviditási kockázatra történő figyelmeztetés?

Bizonyos eszközök esetében találkozni lehet a likviditási kockázatra történő figyelmeztetéssel is. Ez a biztosítások esetében nem azt jelenti, hogy a szerződő nem juthat hozzá a pénzéhez a futamidő lejáratá előtt, hanem azt, hogy a korai visszavásárlás nem célszerű, mivel a már befizetett díjak egy részét az ügyfél ebben az esetben nem kapja vissza.

Milyen egyéb tudnivalók vannak a kockázatok kapcsán?

A kockázatokat bemutató részben jelzésre kerül az is, ha a termék beépített garanciával rendelkezik. Amennyiben ezt a termék indokolja, akkor külön figyelemfelhívás történik az árfolyamkockázatra is, ami akkor merülhet fel, ha a kifizetés pénzneme eltér a befektetés pénznemétől. Ilyenek például az euróban vagy más devizában nyilvántartott szerződések.

TELJESÍTMÉNY-FORGATÓKÖNYVEK

Mit mutatnak a teljesítmény-forgatókönyvek?

Ez a fejezet abban segít tájékozódni, hogy az adott befektetéssel kapcsolatban milyen hozamok várhatóak. A minél pontosabb kép érdekében négy különböző forgatókönyvet is bemutat a KID: *kedvező*, *mérsékelt* és *kedvezőtlen*, a negyedik, *stresszforrágatókönyv* pedig azt illusztrálja, hogy mire lehet számítani szélsőséges piaci körülmények esetén.

A forgatókönyvek három időpontra mutatnak értékeket: a *javasolt tartási időre*, *annak felére* és az *első évre*, mindezt annak érdekében, hogy a fogyasztó érdemben fel tudja mérni a korábbi visszavásárlás lehetséges hozamkövetkezményeit. Van, akinek az összegszerű és van, akinek a százalékos bemutatás a szemléletesebb, ezért a termék várható teljesítménye kétféle módon is illusztrálásra kerül: *egy konkrét összegként*, amit az adott időpontban kifizetnek és *éves átlagos hozamként*. Valamennyi esetben a költségekkel csökkentett kifizetéseket tünteti fel a KID.

Itt ismét felidézzük azt, hogy a kockázat és a hozamkilátás jellemző módon egyenesen arányos egymással, továbbá bizonyos eszközök esetében a hozamvárakozások csak megfelelően hosszú távon tudnak realizálódni.

A KID teljesítmény-forgatókönyvek a költségekkel csökkentett kifizetéseket mutatják.

Mire kell figyelni a teljesítmény-forgatókönyveknél?

Fontos tudni, hogy a teljesítmény-forgatókönyvek számítása az európai jogszabály szigorúan kötött képletei szerint történik, ahol a jövőbeli feltételezett hozamkilátások a múltbeli teljesítményeken alapulnak. Vannak ugyanakkor olyan befektetési eszközök a hazai piacon, ahol az elmúlt évek magas tényhozamai reálisan nem várhatóak el a jövőbeli hozamoktól. A kötött számítási metódus ugyanakkor nem teszi lehetővé a biztosítók számára, hogy ezt a körülményt figyelembe vegyék a KID-ben. A biztosítók ezért annyit tehetnek, hogy erre a körülményre külön is felhívják az ügyfelek figyelmét.

A múltbeli teljesítmények alapján számolt jövőbeli hozam-forgatókönyvek bizonyos befektetési eszközök esetében túlzott várakozásokat kelthetnek.

Mit mutat a biztosítási forgatókönyv?

A befektetéssel kombinált biztosítási termékek jellemzően tartalmaznak egy beépített biztosítási elemet, ami lehet életbiztosítás, baleset- vagy egészségbiztosítás. Ez a biztosítási fedezet igény szerint tovább bővíthető a konkrét szerződésben.

A KID biztosítási forgatókönyve a kötelezően beépített biztosítási fedezet kifizetését mutatja be arra az esetre, ha a biztosítási esemény a szerződés futamideje alatt bekövetkezik. A biztosító elkülönített módon a „*Felhalmozott biztosítási díj*” sorban feltünteti a biztosítási fedezet ellenértékét a biztosítási díjon belül. Ennek a díjnak a hozamra gyakorolt hatását pedig a „*Milyen termékről van szó*” fejezetben lehet megtalálni.

KÖLTSÉGEK BEMUTATÁSA

Hogyan kell értelmezni a költségek időbeli alakulását mutató táblázatot?

A termék várható költségeit két táblázat mutatja be. Az első táblázat a költségek időbeli alakulását mutatja az *ajánlott tartási időre* és két további időpontra, az *ajánlott tartási idő felére* és *egy évre*. Ez utóbbiak azért fontosak, mert arról tájékoztatnak, hogy mivel kell számolnia az ügyfélnek, ha az ajánlott tartási időnél korábban szeretné visszavásárolni a szerződését.

A költségek a szemléletesség kedvéért kétféle módon is szerepelnek. Az egyik változat költségek *kumulált összegként történő bemutatása* a már megismert három időpontra. Vagyis azt lehet megtudni, hogy a bemutatott időpontig összesen mennyi költséget von el a biztosító. Ebben az esetben arra kell figyelemmel lenni, hogy az itt feltüntetett költségek a várható hozamokból és a díjakból kerülnek levonásra, tehát azokat nem a befizetett díjakkal kell összevetni.

A másik típusú bemutatás *százalékos formában*, hozamvesztésként történik a RIY (Reduction in Yield) mutató segítségével. Vagyis azt tudjuk meg, hogy mennyivel lesz alacsonyabb a várható hozam a felmerült költségek miatt. Ez a megközelítés már ismerős a magyar fogyasztók számára a TKM számításból. A KID hozamvesztésg mutató (RIY mutató) sokban hasonlít a magyar TKM mutatóhoz, a kettő azonban nem teljesen egyforma. A különböző tartalomra történő RIY bemutatás jó illusztrálja azt, hogy a szerződést érdemes a futamidő végéig megtartani, mivel a biztosítási termékek költségstruktúrája jellemzően úgy van megalkotva, hogy az a futamidő elején relatíve magasabb elvonásokat eredményez.

A KID-ben feltüntetett költségek a várható hozamokból és a díjakból kerülnek elvonásra.

Hogyan kell értelmezni az első éves RIY mutatót?

Terméktől függően előfordulhat, hogy az első éves RIY értéknél nagyon magas szám, akár 100% vagy afeletti érték is szerepelhet, ami a hozamvesztésg mutató logikája szerint azt sugallja, mintha az ügyfél az első év után semmit nem kapna vissza a befizetéséből.

Ahogy azt korábban jeleztük a teljesítmény-forgatókönyveknél, a KID módszertanát szigorúan köti az európai szabályozás. A megadott képletbe a termék paramétereit beírva előfordulhat az, hogy az első éves RIY érték magasabb lesz, mit 80%. Fontos ugyanakkor tudni, hogy a befektetéssel kombinált életbiztosítások első éves visszavásárlási értékének minimumát Magyarországon törvény szabályozza, ami nem lehet kevesebb, mint a befizetett díj 20%-a. Az első évnél feltüntetett, esetlegesen ennél magasabb RIY érték kizárólag az előírt számítási módszer sajátosságaiból fakad, és nem érinti ezt a

biztosítói – jogszabályon alapuló - kötelezettséget. A biztosítók erre a körülményre külön is felhívják az ügyfelek figyelmét.

Az első éves biztosítói kifizetés minimum értékét Magyarországon törvény szabályozza, ami nem lehet kevesebb, mint a befizetett díj 20%-a, abban az esetben is, ha 80%-nál magasabb a kiszámított RIY érték.

Mi a TKM és a RIY viszonya?

Magyarországon 2010 óta alkalmazzuk a TKM mutatót, ami hozamvesztésként mutatja be a befektetéssel kombinált életbiztosítások költségét. Most hasonló logikával kerül bevezetésre az európai költségmutató a KID dokumentumban. A két mutató, habár sokban hasonlít egymásra, nem teljesen egyforma. Annak érdekében, hogy a két költségmutató értékei minél közelebb kerüljenek egymáshoz, a magyarországi biztosítók igyekeznek a RIY számításhoz alkalmazott paramétereket minél közelebb hozni a TKM rendszerhez ott, ahol ezt a rugalmasságot az európai módszertan megengedi. Ilyen például a javasolt tartási idő vagy az ügyfél belépéskori életkora. Az európai módszertan ugyanakkor a legtöbb vonatkozásban nem enged meg rugalmasságot a számításban, ezért a RIY és a TKM számítás az esetek többségében nem pontosan ugyanazt az eredményt fogja adni.

Az MNB által elvárt maximum értékek továbbra is a TKM értékhez kötődnek, mely értékről az ügyfelek az eddigi gyakorlatnak megfelelően a biztosítók, a MABISZ és az MNB honlapján tájékozódhatnak. Az ügyfelek az ajánlati szakaszban mindkét értékről tájékoztatást kapnak.

Az ügyfelek két, százalékban kifejezett költségmutatóval is fognak találkozni a biztosítások esetében. A RIY és a TKM nagyon hasonlítanak egymásra, de azok nem teljesen azonos költségmutatók.

Miben különbözik a TKM és RIY mutató számítása?

Anélkül hogy túlságosan technikai részletekbe bocsátkoznánk, röviden bemutatjuk, hogy milyen érdemi számítási különbségek vannak a két mutató között.

- A költségmutató számításakor a biztosító feltételezi, hogy a befektetési eszközökön a futamidő során hozam keletkezik. A RIY mutató esetében ez a jövőbeli hozamfeltételezés a múltbeli hozamokon alapul, míg a TKM számításnál a figyelembe vett hozamot az MNB rendelet egységesen rögzíti (azt az EIOPA által közzétett kockázatmentes hozamgörbéhez köti). Az egységes paraméterezés miatt a TKM módszertan jobb összehasonlíthatóságot biztosít.
- Mindkét költségmutatónál három kiemelt tartamra történik a bemutatás. A TKM esetében a tartamos biztosításoknál ezek az ún. lejárat tartamok, tehát azzal a feltételezéssel él a biztosító, hogy az ügyfél az adott időpontig megtartja a szerződését, azt nem vásárolta vissza. Amennyiben egy kiemelt tartamra nem elérhető lejárat az adott termék, akkor a biztosító arra a tartamra nem mutat be TKM értéket. A teljes életre szóló biztosítások esetében ugyanakkor a bemutatott tartamoknál a biztosító visszavásárlási értékkel számolja a TKM-et, feltételezve, hogy abban az időpontban az ügyfél a szerződést visszavásárolja. A RIY mutató esetében csak a javasolt tartási időnél él azzal a feltételezéssel a biztosító, hogy az ügyfél a lejárat idő végéig megtartja a terméket. A köztes tartamoknál a RIY költségmutató

mindkét terméktípus esetében (tartamos és teljes életre szóló) egyaránt az ún. visszavásárlási értékkel kerül kiszámításra.

Hogyan kell értelmezni a költségek összetételét mutató táblázatot?

A költségek megtalálhatóak a KID egy másik táblázatában is, mely a különböző költségtípusok hozamra gyakorolt hatását mutatja be a RIY mutató segítségével az ajánlott tartási idő végén. A költségeket a szerint bontják fel, hogy azok a szerződés mely időszakában, illetve milyen címen merülhetnek fel. Főszabályként az itt feltüntetett RIY részösszegek együtt kiadják az előző táblázat harmadik oszlopában szereplő összesített RIY értéket.

Megismerhető továbbá a biztosítási fedezet ellenértékéül szolgáló kockázati díjrész hatása is a befektetési eredményre, de nem ebből a táblázatból, hanem a „Milyen termékről van szó” fejezetből.

Több befektetési opciót kínáló termékek KID bemutatása

Melyek ezek a termékek?

Itt alapvetően a unit linked típusú biztosításokról van szó, ahol az ügyfél nagy rugalmassággal választhatja meg, hogy a rendelkezésre álló befektetési eszközökből (eszközalapok, befektetési jegyek) milyen kombinációt állít össze a saját maga számára. Erről a termékcsopotról bővebben is tájékozódhat a MABISZ „Unit-linked 1x1” ismertetőjéből.

Milyen sajátosságai vannak a unit-linked termékek KID-ben történő bemutatásának?

A unit-linked termék által biztosított rugalmasság komoly kihívást jelent a biztosítók számára a szerződéskötés előtti KID tájékoztatásnál, amikor még nem tudható, hogy az ügyfél milyen kombinációban választ a befektetési lehetőségekből. Az európai szabályozás éppen ezért szabad kezet ad a biztosítóknak abban a vonatkozásban, hogy a két rendelkezésre álló lehetőség közül melyiket választják: a hibrid vagy generikus KID bemutatást. Nézzük, melyik mit jelent.

A unit-linked termékekhez tartozó mögöttes befektetési lehetőség bemutatására több lehetőséget is felkínál a KID szabályozás.

Mit kell tudni a hibrid KID-ről?

Ebben az esetben a biztosító a unit-linked termék mögött elérhető minden egyes eszközalapra egy különálló KID dokumentumot állít elő, ahol az adott eszközalaphoz tartozó információkat lehet megtalálni. A biztosító mindazon unit linked termékhez elkészíti az adott eszközalap-specifikus KID-et, ahány unit linked termékhez elérhető az eszközalap. Ez a megoldás egyértelműen eligazít, hátránya viszont, hogy megsokszorozza a tájékoztató anyagokat, mivel az általános, nem eszközalap-specifikus részeket is meg kell ismételni minden egyes KID verzióban.

Mit kell tudni a generikus KID-ről?

Ennél a megoldásnál a biztosító a KID-ben a választható eszközalapokat összesítetten, sávós módon mutatja be a kockázati mutatónál, a teljesítmény-forgatókönyveknél és a költségeknél, úgy, ahogy azt egyébként az ügyfelek a TKM-nél már megszokhatták.

Az egyes mögöttes eszközökhöz tartozó konkrét értékek is megismerhetőek természetesen, de itt ismét két lehetőséget ajánl fel az európai jogszabály. A biztosítók tovább utalhatnak – amennyiben befektetési alap áll az eszközalap mögött – a befektetési alapkezelők KIID dokumentumára, vagy külön dokumentumban mutatják be a termékhez elérhető eszközalapokra vonatkozó speciális információkat, az egyes eszközalapokhoz tartozó értékeket.

Reméljük, hogy az ügyfelek gyorsan megbarátkoznak a KID dokumentummal, ami segíthet abban, hogy megalapozott és informált befektetési döntések szülessenek.